

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI SEÇMELİ ŞEHRİMİZ DERSİ 1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAVI (ÖRNEK SENARYO - CEVAP ANAHTARLI ÇALIŞMA FORMU)			
Öğrencinin Adı Soyadı:		Aldığı Puan:	/ 100
Şubesi - Okul No:	 / No:	Sınav Süresi:	40 Dakika (1 Ders Saati)

Öğretmen ve Öğrenci Bilgilendirmesi: Sorular, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Seçmeli Şehrimiz Dersi Öğretim Programı'nda yer alan "Ş.1.1. Şehrin oluşumunda etkili olan unsurları özetleyebilme" ve "Ş.1.2. Medeniyetlere yön vermiş şehirlerin özelliklerini sorgulayabilme" öğrenme çıktıları ile alt süreç bileşenlerine göre açık uçlu olarak hazırlanmıştır.

Ş.1.1.a 1. Soru: Şehrin Doğal ve Coğrafi Kuruluş Unsurlarını Çözümleme

15 Puan

İnsanlık tarihi boyunca ilk yerleşimlerin ve kadim şehirlerin kurulduğu alanlar incelendiğinde su kaynaklarının ve verimli tarım topraklarının belirleyici olduğu görülür. **Su kaynakları, iklim ve yeryüzü şekillerinin** bir şehrin kurulması ve büyümesindeki rolünü analiz ederek açıklayınız.

ÖRNEK ÇÖZÜM & CEVAP:

- **Su Kaynakları:** İnsanların içme, temizlik ve tarımsal sulama ihtiyaçlarını karşılamanın yanında tarih boyunca nehir ve denizler ticaret/ulaşım yolu olarak kullanılmış, şehirlerin can damarı olmuştur.
- **İklim ve Yer Şekilleri:** Ilıman iklim koşulları ile yerleşime ve tarıma uygun düzlük/vadi arazileri nüfusun toplanmasını kolaylaştırmış; savunmaya elverişli yükseltiler ise güvenlik ihtiyacını karşılayarak kalıcı şehirleşmeyi başlatmıştır.

Puanlama: Su kaynaklarının etkisi 7.5 p; İklim, yer şekilleri ve savunma unsurlarının rolü 7.5 p.

Ş.1.1.b 2. Soru: Şehrin Oluşumunda Etkili Olan Unsurları Sınıflandırma

15 Puan

Şehirlerin oluşumunda etkili olan unsurlar **doğal (fiziki)** ve **beşerî/sosyoekonomik** unsurlar olarak iki ana grupta sınıflandırılır. Aşağıda verilen tabloyu bu doğrultuda doldurunuz ve her gruba **üçer somut unsur** yazınız.

ÖRNEK ÇÖZÜM & CEVAP:

- a) Doğal (Fiziki) Unsurlar:** 1. Su kaynakları (akarsu, göl, deniz), 2. İklim özellikleri, 3. Yeryüzü şekilleri ve verimli toprak yapısı (bitki örtüsü).
- b) Beşerî / Sosyoekonomik Unsurlar:** 1. Ticaret yolları ve sanayi/üretim faaliyetleri, 2. Ulaşım ağlarının kavşak noktasında bulunma, 3. Dini, idari, kültürel veya eğitim kurumlarının varlığı.

Puanlama: Doğal unsurlara 3 doğru örnek 7.5 p; Beşerî/sosyoekonomik unsurlara 3 doğru örnek 7.5 p.

Ş.1.1.a / b 3. Soru: Beşerî ve İktisadi Unsurların Şehir Kimliğine Etkisi

15 Puan

Tarihte İpek Yolu ve Baharat Yolu gibi ticaret güzergâhları üzerinde bulunan yerleşimler hızla büyüyerek birer ticaret şehrine dönüşmüştür. **Ticaretin, pazar yerlerinin ve zanaat kollarının (örneğin Ahilik teşkilatının)** bir şehrin sosyal dokusu ve gelişimindeki etkilerini açıklayınız.

ÖRNEK ÇÖZÜM & CEVAP:

Ticaret yolları kervansaraylar, hanlar, bedestenler ve çarşıların kurulmasını sağlamış; şehre farklı coğrafyalardan tüccar ve zanaatkâr akışını hızlandırmıştır. Ahilik gibi esnaf teşkilatları ise üretimde kaliteyi, ticarete dürüstlüğü ve dayanışmayı kurumsallaştırarak şehre güvenli, canlı ve zengin bir sosyal-iktisadi kimlik kazandırmıştır.

Puanlama: Ticaret yolları ve mimari mekânların (han, çarşı) etkisi 7.5 p; Esnaf teşkilatları ve sosyal güvene katkısı 7.5 p.

Ş.1.2.a 4. Soru: Medeniyete Yön Veren Şehirlerin Ayırt Edici Özellikleri

15 Puan

İstanbul, Semerkant, Buhara, Bağdat, Konya, Şam gibi şehirler yalnızca nüfusu kalabalık yerleşimler değil, dünya medeniyetine yön vermiş **"öncü şehirler"** olarak kabul edilir. Bir şehrin **medeniyete yön verici nitelik kazanmasını sağlayan temel özellikleri** (bilim, sanat, adalet ve kurumlaşma) belirleyiniz.

ÖRNEK ÇÖZÜM & CEVAP:

Bu şehirler; bünyelerinde kurulan kütüphaneler, rasathaneler (gözlemevleri), medreseler ve üniversitelerle bilginin üretilip yayıldığı merkezler olmuştur. Aynı zamanda farklı din, dil ve kültürden insanların adalet,

§.1.2.a 5. Soru: Medeniyet Şehrini İncelemede Merak Konuları Belirleme**15 Puan**

Tarihte üç büyük imparatorluğa (Roma, Bizans, Osmanlı) başkentlik yapmış olan **İstanbul'un medeniyet birikimini** araştırmak isteyen bir araştırmacı olsaydınız, bu şehrin tarihi ve kültürel dokusuyla ilgili **en çok merak ettiğiniz iki konuyu tanımlayarak** gerekçelerini yazınız.

ÖRNEK ÇÖZÜM & CEVAP:

- 1. Merak Konusu (Kültürel Çeşitlilik ve Birlikte Yaşama):** Farklı inanç ve milletlerin yüzyıllar boyunca aynı mahallelerde ibadethaneleriyle (cami, kilise, sinagog) barış içinde nasıl yaşadığını ve bu hoşgörüyü sağlayan hukuk/şehir yönetim düzenini incelemek isterdim.
- 2. Merak Konusu (Mimari ve Su Medeniyeti):** Şehrin devasa su ihtiyacını karşılayan su kemerleri, sarnıçlar ve çeşmeler ile Ayasofya ve Süleymaniye gibi şaheserlerin mimari sırlarını ve yüzyıllardır ayakta kalma dinamiklerini araştırırdım.

Puanlama: Birinci merak konusunun gerekçeli tanımı 7.5 p; İkinci merak konusunun gerekçeli tanımı 7.5 p.

§.1.2.b 6. Soru: Medeniyete Yön Vermiş Şehirler Hakkında Sorgulayıcı Sorular Sorma**15 Puan**

Medeniyete yön vermiş bir şehri (örneğin kütüphaneleriyle ünlü Bağdat'ı, gökbilim merkezi Semerkant'ı veya tasavvuf ve hoşgörü şehri Konya'yı) derinlemesine sorgulamak amacıyla; o şehrin **bilimsel üretimi, sosyal adaleti veya kültürel sürekliliği** üzerine **üç nitelikli araştırma sorusu** hazırlayınız.

ÖRNEK ÇÖZÜM & CEVAP:

- "Bu şehri döneminin diğer yerleşimlerinden ayıran ve dünyanın dört bir yanından bilim insanlarını, filozofları buraya çeken kurumsal ve yönetsel teşvikler nelerdi?"
- "Şehirde inşa edilen vakıf sistemi, medreseler ve kütüphaneler toplumdaki zengin-yoksul arasındaki dengeyi ve sosyal adaleti nasıl sağlamıştır?"
- "Savaşlar ve yıkımlara rağmen bu şehrin ürettiği kültürel ve felsefi birikim günümüz modern şehirlerine ve dünya medeniyetine nasıl aktarılabilmiştir?"

Puanlama: Her nitelikli ve sorgulayıcı soru 5 puan (Toplam 3 soru = 15 Puan).

§.1.1 / §.1.2 7. Soru: Şehir Mirasını Yaşatma ve Sorumluluk**10 Puan**

Geçmişten günümüze medeniyet izleri taşıyan tarihî şehirlerin özgün kimliğini kaybetmemesi için plansız betonlaşma ve kültürel yozlaşmaya karşı **şehir sakinlerine ve yerel yöneticilere düşen iki temel sorumluluğu** yazınız.

ÖRNEK ÇÖZÜM & CEVAP:

- 1. Tarihî Dokuyu ve Mimari Kimliği Korumak:** Tarihî yapıların, han, hamam, sokak dokusu ve kentsel sit alanlarının özgünlüğü bozulmadan restore edilmesi ve yüksek katlı betonlaşmanın sınırlandırılması.
- 2. Kültürel Hafızayı ve Aidiyeti Canlı Tutmak:** Şehirde yaşayanların şehrin tarihi geçmişini öğrenmesini sağlayacak müzeler, kültür rotaları ve eğitim faaliyetleri düzenleyerek şehirli bilincini güçlendirmek.

Puanlama: Tarihî doku ve mimari koruma 5 p; Kültürel hafıza ve şehirli bilinci sorumluluğu 5 p.

MEB ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME KAZANIM & PUAN DAĞILIM TABLOSU

Soru No	Öğrenme Çıktısı	Soru İçeriği ve Ölçülen Beceriler	Bilişsel Düzey	Puan Değeri
1. Soru	§.1.1.a	Şehrin kuruluşunda su kaynakları, iklim ve yer şekillerinin rolünü çözümler.	Çözümleme / Analiz	15 Puan
2. Soru	§.1.1.b	Şehrin oluşumundaki unsurları doğal ve beşerî olarak doğru sınıflandırır.	Sınıflandırma	15 Puan
3. Soru	§.1.1.a / b	Ticaret yolları, çarşılar ve esnaf teşkilatlarının şehirleşmeye etkisini açıklar.	Kavrama / Açıklama	15 Puan
4. Soru	§.1.2.a	Medeniyetlere yön veren şehirlerin ayırt edici ve kalıcı özelliklerini belirler.	Bilgi / Karakterize Etme	15 Puan
5. Soru	§.1.2.a	Tarihî bir şehirle ilgili derinlemesine merak ettiği araştırma konularını gerekçeli tanımlar.	Merak / Tanımlama	15 Puan
6. Soru	§.1.2.b	Medeniyet kurucusu şehirlerin bilimsel, adli ve kültürel birikimi üzerine sorgulayıcı sorular sorar.	Sorgulama / Sentez	15 Puan